

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025 (RP 109/2024 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 28.10.2024.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ekonomi- och planeringsdirektör Antti Karila, inrikesministeriet
- avdelningschef Tomi Vuori, inrikesministeriet
- direktör för strategi- och styrningsenheten Tiina Snellman, inrikesministeriet
- planeringschef, överstelöjtnant Jarkko Kolehmainen, inrikesministeriet
- ledande sakkunnig Katja Kaukonen, inrikesministeriet
- specialsakkunnig Annina Ceder, inrikesministeriet
- regeringsråd Eeva Mäenpää, finansministeriet
- finansexpert Lauri Piirainen, finansministeriet
- finansexpert Roosa Valkama, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Jussi Lammassaari, finansministeriet
- ekonomichef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- ledande sakkunnig Antti Kaihovaara, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Jussi Lind, social- och hälsovårdsministeriet
- polisöverdirektör Ilkka Koskimäki, Polisstyrelsen
- avdelningschef Teemu Lehti, Skyddspolisen
- välfärdsområdesdirektör Max Lönnqvist, Östra Nylands välfärdsområde
- tf. välfärdsområdesdirektör Katja Virta, Mellersta Österbottens välfärdsområde
- chefsekonom Minna Punakallio, Finlands Kommunförbund
- verkställande direktör Minna Korkiakoski-Västi, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- förhandlingschef Kari Eskola, Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- professor Teemu Malmi.

Skriftligt yttrande har lämnats av

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

- Nödcentralsverket
- Centralkriminalpolisen
- Migrationsverket
- Räddningsinstitutet
- Tullen
- Egentliga Tavastlands välfärdsområde
- Mellersta Finlands välfärdsområde
- Lapplands välfärdsområde
- Birkalands välfärdsområde
- Päijänne-Tavastlands välfärdsområde
- Satakunta välfärdsområde
- Vanda och Kervo välfärdsområde
- Fackförbundet Pro rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- Gränssäkerhetsunionen rf
- Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry
- Finlands Polisorganisationers Förbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den inre säkerheten

Allmänt om anslagen till myndigheterna för den inre säkerheten

Riksdagen förutsatte i samband med den senaste redogörelsen för den inre säkerheten att regeringen sörjer för verksamhetsförutsättningarna för de centrala myndigheterna inom den inre säkerheten (polisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet, Nödcentralsverket, Tullen och Migrationsverket), justitieförvaltningsmyndigheterna i rättsvårdskedjan (Åklagarmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten) samt domstolsväsendet och att regeringen hållbart och långsiktigt tryggar deras finansieringsbas över valperioderna (FvUB 19/2021 rd, RSk 11/2022 rd — SRR 4/2021 rd). Förvaltningsutskottet konstaterar att Finlands säkerhetspolitiska omvärld har förändrats väsentligt sedan det ställningstagandet, och därför är det ännu viktigare att trygga verksamhetsförutsättningarna och finansieringen för de myndigheter som svarar för den inre säkerheten. Utskottet betonar att det är viktigt också med tanke på den övergripande säkerheten att de myndigheter som svarar för den inre säkerheten har tillräckliga resurser. Den övergripande säkerheten i samhället kan tryggas endast genom att man ser till att alla säkerhetsmyndigheter har de resurser de behöver för att sköta sina uppgifter. Utskottet betonar i detta utlåtande särskilt att det är viktigt att se till att skyddspolisen och Gränsbevakningsväsendet har tillräckliga resurser.

Förvaltningsutskottet anser att det är ytterst motiverat att avsevärt höja ramnivån för inrikesministeriets förvaltningsområde med beaktande av utskottets upprepade kritiska synpunkter om finansieringsunderskottet för ämbetsverken inom inrikesministeriets förvaltningsområde (t.ex. FvUU 28/2022 rd och FvUU 16/2022 rd). Enligt utskottet är satsningarna på den inre säkerheten nödvändiga i den förändrade omvärld där de myndigheter

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

som svarar för den inre säkerheten utöver tidigare säkerhetshot står inför allt fler nya hot. Utskottet framhåller att myndigheterna för den inre säkerheten, i synnerhet polisen och Gränsbevakningsväsendet, ansvarar för den första insatsen i de flesta hybridsituationer. Det accentueras ytterligare nu när Finland är medlem i Nato.

I budgeten för 2025 föreslås under inrikesministeriets huvudtitel ett anslag på sammanlagt cirka 2,2 miljarder euro, vilket är omkring 372 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för innevarande år. Produktivitetsfrämjande åtgärder enligt regeringsprogrammet och de omkostnadsbesparingar som bestämdes våren 2024 har riktats till inrikesministeriets förvaltningsområde till ett belopp av sammanlagt 26,9 miljoner euro. Utskottet påpekar att förändringarna i Finlands säkerhetspolitiska miljö, lägesbilden och de identifierade riskerna förutsätter att säkerhetsmyndigheterna har tillräckliga resurser så att man proaktivt och målmedvetet kan skapa beredskap för oförutsedda förändringar och kriser. Justitieministeriets, inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområdens andel av den besparing som riktas mot statsförvaltningens omkostnader är mindre (0,81 % av omkostnaderna) än inom andra förvaltningsområden (3,58 % av omkostnaderna).

Förvaltningsutskottet anser att det i det nuvarande säkerhetsläget är nödvändigt att man i sparbesluten strävar efter att beakta säkerhetsmyndigheternas centrala roll. Regeringen har till exempel beslutat att antalet poliser och gränsbevakare inte ska minskas. Utskottet påpekar dock samtidigt att Tullen, till skillnad från regeringsprogrammet och till exempel i den senaste redogörelsen för den inre säkerheten, inte hänförs till säkerhetsmyndigheterna då sparbesluten fattas. Utskottet anser det vara viktigt att också Tullens verksamhetsförutsättningar som central PTG-myndighet tryggas. Utskottet anser att regeringen bör göra en ombedömning av de sparkrav som gäller Tullen.

Utskottet fäster för alla myndigheters del uppmärksamhet vid IKT-systemens kvalitet, livstid och funktion samt vid hanteringen av driftskostnaderna under hela deras livscykel. Utskottet fäster i synnerhet uppmärksamhet vid ledningen av omfattande projekt som gäller informationssystem. Projekten ska kunna genomföras så att systemen är till faktisk nytta för utvecklingen av verksamheten. Utskottet konstaterar att den ökande förekomsten av hybridpåverkan framhäver vikten av fungerande och informationssäkra informationssystem. Den allmänna höjningen av kostnadsnivån ökar utgiftstrycket särskilt i fråga om IKT- och lokalkostnader, vilket till och med snabbt kan öka underskottet i myndigheternas finansiering. Enligt utskottets uppfattning innebär den allmänna höjningen av kostnadsnivån utmaningar för alla myndigheter.

Utskottet har i flera sammanhang lyft fram vikten av smidig informationsgång mellan myndigheterna. Utskottet anser att det förvaltningsövergripande samarbetet mellan myndigheterna är ytterst viktigt och konstaterar att ett fungerande samarbete kan medföra betydande synergieffekter och därmed också spara resurser.

Skyddspolisen

Den information som skyddspolisen inhämtar är en väsentlig del av bekämpningen av hot mot den nationella säkerheten och det utrikes- och säkerhetspolitiska beslutsfattandet. Då den säkerhetspolitiska miljön utvecklas i en riktning som är allt svårare att förutsäga framhävs

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

betydelsen av analyserad information från underrättelseinhämtning. Natomedlemskapet har ökat skyddspolisens internationella samarbete och det förutsätter fortfarande satsningar på anskaffning, uppbyggnad och underhåll av informationssystem samt på informationshantering.

Skyddspolisens resurser har under de senaste åren på goda grunder stärkts för att skyddspolisen ska ha förutsättningar att sköta de uppgifter som anvisats den i den lagstiftning om civil underrättelseinhämtning som trädde i kraft 2019. Skyddspolisens verksamhetsförutsättningar, organisation och kapacitet har utvecklats målmedvetet. Ett centralt element när det gäller effektiv tillämpning av de nya befogenheterna har varit uppbyggandet av ämbetsverkets tekniska kapacitet. Denna funktionsförmåga måste också kunna upprätthållas när omvärlden förändras snabbt.

Förvaltningsutskottet anser det vara nödvändigt att säkerställa skyddspolisens funktionsförmåga. Det anslag för skyddspolisens omkostnader som föreslås för 2025 (ca 64,8 miljoner euro) räcker enligt uppgift inte till för att behålla den nuvarande kapaciteten och personalen. För skyddspolisen föreslås i den tredje tilläggsbudgeten för 2024 ett tillägg på 5 miljoner euro för att trygga ämbetsverkets kritiska kapacitet och verksamhet. Inte heller denna tilläggsfinansiering räcker enligt utskottets uppfattning till för att trygga verksamheten på nuvarande nivå, utan det behövs en årlig tilläggsfinansiering på 9,8 miljoner euro. Det utmanande anslagsläget beror för sin del på den uteblivna finansieringen för underhåll och utveckling inom anslaget för investeringar. Bakom finansieringsunderskottet ligger också andra orsaker som inte beror på ämbetsverket, såsom ökade IKT-utgifter och fördröjda lokalprojekt.

Av budgetförslaget framgår att skyddspolisen för närvarande har cirka 580 anställda. Den anslagsnivå som föreslås för nästa år medför ett inbesparingsbehov på 4,4 miljoner euro för personalutgifterna, vilket motsvarar cirka 60 årsverken. Förvaltningsutskottet anser det vara ytterst oroväckande att skyddspolisen av ekonomiska skäl har varit tvungen att inleda samarbetsförhandlingar för att minska antalet anställda. Utskottet förutsätter att skyddspolisen tryggas de resurser som behövs.

Gränsbevakningsväsendet

Förvaltningsutskottet anser det nödvändigt att säkra Finlands gränssäkerhet och se till att Gränsbevakningsväsendet har tillräckliga resurser, materiel och teknik, vilket också konstateras i regeringsprogrammet. Det har fattats beslut som gett Gränsbevakningsväsendet tilläggsanslag för växande omkostnader i anknytning till den operativa verksamheten (lokaler, IKT-utgifter, nya fartyg och flygplan samt hinder vid östgränsen). Enligt utredning till utskottet räcker dessa anslagsökningar inte till för att täcka det finansieringsunderskott som följer av de tidigare anpassningsåtgärderna, den höjda kostnadsnivån och de ökande kostnaderna för att ta i bruk nya kapaciteter. Tilläggsfinansieringen har i huvudsak varit av engångsnatur.

Det anslag som föreslås för Gränsbevakningsväsendets omkostnader (26.20.01) (312 656 000 euro) är cirka 21 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för 2024. Det föreslagna tillägget på 6 miljoner euro för materialanskaffningar och IKT-utgifter undanröjer inte Gränsbevakningsväsendets anpassningsbehov, men det bidrar till upprätthållandet av den operativa verksamheten och de centrala kapaciteterna 2025. Av det anslag som föreslås för

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Gränsbevakningsväsendets investeringar (26.20.70) (120 750 000 euro) riktas 111,5 miljoner euro till anskaffning av utsjöbevakningsfartyg.

Förvaltningsutskottet har redan tidigare påpekat att det finns betydande underskott i Gränsbevakningsväsendets basfinansiering för att hålla verksamheten på nuvarande nivå, vilket blir än tydligare i det förändrade säkerhetsläget. De produktivitetåtgärder och ytterligare besparingar som man beslutade om vid ramförhandlingarna i våras försvårar situationen ytterligare. Finansieringsunderskottet för 2025 är cirka 25 miljoner euro. På grund av anslagsläget blir Gränsbevakningsväsendet tvunget att börja anpassa verksamheten från 2025. Anpassningsbehovet har oundvikligen också konsekvenser för personalen. Skillnaden mellan det antal årsverken som säkerhetsläget förutsätter (3 100 årsverken) och anslagsramen är 140 årsverken i slutet av ramperioden.

På grund av anslagsläget måste Gränsbevakningsväsendet till exempel dra in på upphandlingar, minska övningarna och utbildningen samt utifrån en riskbedömning sänka nivån på den operativa verksamheten. Bland annat minskas flygtimmarna och ett utsjöbevakningsfartyg tas ur bruk i förtid. Utskottet påpekar att konsekvenserna av att de upphandlingar som utgår från livscykelhanteringen av materiel och material skjuts upp kan ta sig uttryck i stigande kostnader under de kommande åren.

Utskottet framhåller att det är nödvändigt att Gränsbevakningsväsendet tryggas de resurser som behövs. Utskottet har vid flera tillfällen påpekat att Gränsbevakningsväsendets roll framhävs särskilt i det nuvarande säkerhetsläget, där Gränsbevakningsväsendet ofta är den första myndigheten att möta hot mot såväl den yttre som den inre säkerheten. Gränsförvaltning, säkerheten i havsområdena samt den territoriella integriteten och försvarsberedskapen måste kunna tryggas under alla förhållanden. Under den senaste tiden har det gjorts ett flertal lagändringar som har förbättrat i synnerhet Gränsbevakningsväsendets förmåga att bekämpa olika hybridhot. Utskottet anser att Gränsbevakningsväsendet bör ha tillräckliga resurser också för att fullt ut utnyttja nya befogenheter och kapaciteter.

Polisen

Anslagsnivån för polisens omkostnader har höjts betydligt under innevarande regeringsperiod. Antalet anställda inom polisen har ökat stadigt sedan 2017, men tidigare ökningar har i huvudsak varit av engångsnatur. Antalet anställda i polisens operativa uppgifter ökar under ramperioden med 500 årsverken till mer än 8 000 årsverken (prognos 2024: 7 698 årsverken, prognos 2025: 7 754 årsverken). Utskottet välkomnar att den höjning av anslagsnivån som gjordes äntligen säkerställer möjligheten att planera polisens verksamhet på lång sikt. Nivån på polisens omkostnader ökar till 1 miljard euro före utgången av ramperioden 2027. Utskottet anser det nödvändigt att polisens anslag hålls på den nivå som fastställts i de senaste besluten.

Det föreslagna anslaget för polisens omkostnader (975 miljoner euro) är cirka 24 miljoner euro större än i den föregående budgeten. En betydande del av ökningen hänförs till den ovan nämnda stegvisa ökningen av antalet poliser. Med tilläggsfinansieringen satsas det också på skolpolis-verksamhet, på utredning av ekonomiska brott och förbättring av kapaciteten inom denna utredning särskilt i nätmiljöer samt på bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Utskottet anser att de föreslagna tilläggen är viktiga, men konstaterar samtidigt att de nämnda verksamheterna bör få permanent tilläggsfinansiering.

Utskottet betonar att man målmedvetet och i tillräckligt god tid bör åtgärda de problem med ungdomsbrottslighet som framkommit. Polisen har tidigare beviljats ett anslag på 5 miljoner euro för förebyggande och bekämpning av ungdomsbrottslighet. Utskottet anser det viktigt att satsa på att bekämpa ungdomsbrottslighet, men konstaterar samtidigt att det till exempel inom den multiprofessionella ankarverksamheten behövs tillräckliga resurser inte bara för polisen utan också för andra aktörer. Utskottet betonar också i vidare bemärkelse betydelsen av förebyggande åtgärder. Bland annat en utökad skolpolisverksamhet kan ha en förebyggande effekt på ungdomsbrottsligheten. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att olika skadliga fenomen, såsom ökningen av ungdoms- och gängbrottsligheten, snabbt sprider sig också till landskapscentrumen och andra större städer, vilket bör beaktas vid allokeringen av polisens resurser.

Utskottet påpekar att målet att öka den operativa personalen inte kan nås om det inte finns tillräckligt många sökande till polisutbildningen som uppfyller utbildningskraven och som lämpar sig för polisycket. Det är viktigt att det finns tillräckligt med sökande som uppfyller utbildningskraven och att nybörjarplatserna vid polisutbildningen också tillsätts. Polisutbildningen ska även i fortsättningen svara mot de behov som framtidens arbetsliv och samhällsutveckling medför. Därför måste polisutbildningen kontinuerligt utvecklas. Samtidigt måste man sörja för polisyrkets attraktions- och kvarhållningsfaktorer, såsom högklassig personalledning, främjande av arbetshälsan, tillräcklig arbetshandledning och arbetarskyddet.

Enligt utredning till utskottet förverkligas regeringsprogrammets mål att öka antalet poliser med det planerade antalet studerande. Polisutbildningen hade 500 nybörjarplatser 2024. År 2025 beräknas 239 personer utexamineras från den finskspråkiga utbildningen och 10 personer från den svenskspråkiga utbildningen. Praktik utförs nästa år av 539 studerande. Det finns 450 nybörjarplatser till den utbildning som inleds 2025. Alla som inleder sin utbildning nästa år övergår till praktik under 2027.

Också polisen påförs sparkrav på grund av de nya anpassningsåtgärderna inom den offentliga ekonomin. Ökningen av polisens produktivitet bygger på lång sikt på strukturella utvecklingsåtgärder, genomförande av den stabiliseringsplan som tidigare beslutats och dämpning av de bestående kostnaderna. Utskottet anser det vara viktigt att tyngdpunkten i produktivitetsprogrammet ligger på att effektivisera och utveckla verksamheten. Utskottet anser att produktivitetsbesparingarna bör genomföras så att de inte inverkar på polisens operativa verksamhet. I synnerhet i det rådande säkerhetsläget är det nödvändigt att ökningen av antalet anställda i operativa uppgifter inom polisen genomförs i enlighet med regeringsprogrammet och tidigare rambeslut. Utskottet konstaterar dessutom att också kostnaderna för polisens verksamhet ökar kraftigt och att det beviljade tilläggsanslaget inte räcker till för att täcka de kommande årens utgiftsbehov.

Det är motiverat att brottsbekämpningen är ett av de områden som prioriteras med hjälp av den ökade finansieringen, och att man särskilt satsar på utredningen av vardagsbrott, som under de senaste åren har varit mycket överbelastad. Arbetsmängden i anslutning till utredningen av

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

vardagsbrott är väldigt stor, vilket har lett till utmattning bland personalen och till att anställda söker sig till andra uppgifter inom polisen. Hur väl förbehandlingen av brott och utredningen av vardagsbrott utförs inverkar i betydande grad på medborgarnas tilltro till polisens verksamhet.

Regeringsprogrammet innehåller flera åtgärder för att effektivisera till exempel förundersökningen och informationsutbytet mellan myndigheterna, samt även i övrigt bekämpningen av brottslighet och terrorism. Utskottet anser också att det är viktigt att polisen och utökningsmyndigheterna samarbetar smidigt för att återfå den ekonomiska vinningen av brott. Utskottet påskyndar beredningen av lagstiftningsändringar som berör dessa helheter. Utskottet konstaterar att de utvecklingsåtgärder som vidtagits tidigare redan har börjat få effekt i den praktiska polisverksamheten. Utskottet påpekar dessutom att arbetet för att bekämpa svart ekonomi bör effektiviseras och fortsätta målmedvetet.

Utskottet anser att det är viktigt att polisens närvaro i hela landet tryggas. Höjningen av nivån på polisens omkostnader bör göra polisen mer synlig också i glesbygdsområden och utanför landskapscentrum, framhåller utskottet.

Nödcentralsverket

Också Nödcentralsverket måste göra besparingar enligt produktivhetsprogrammet. Utskottet har i åtskilliga sammanhang tidigare konstaterat att Nödcentralsverkets verksamhet och prestationsförmåga inte kan tryggas utan tillräckliga personalresurser. De knappa personalresurserna har under en längre tid synts som ett högt antal sjukfrånvarofall och återspeglas direkt också i ämbetsverkets servicenivå och en smidig tillgång till hjälp för medborgarna. Utskottet framhåller att nödcentralverksamheten och hur den fungerar direkt påverkar hur de myndigheter som utnyttjar nödcentralstjänster (polisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet, social- och hälsovårdsväsendet) kan sköta sina lagfästa uppgifter. Nödcentralverksamheten är därmed avgörande för tillgången till dessa myndigheters tjänster och för människors säkerhet. Därför bör de i och för sig nödvändiga sparåtgärderna inte riktas mot den operativa jourpersonalen. Det är också viktigt att Nödcentralsverket och de övriga ämbetsverken fortfarande kan utnyttja de poster som överförs så att sparåtgärderna kan genomföras så kontrollerat som möjligt. Utskottet anser att det också är viktigt att antalet samtal som inte hör till nödcentralerna minskas genom olika åtgärder.

Räddningsväsendet

Förvaltningsutskottet har i sina ställningstaganden på senare tid fäst särskild uppmärksamhet vid att Finland under de närmaste åren kommer att behöva betydligt mer personal inom räddningsväsendet för att de räddningstjänster som är nödvändiga med tanke på säkerheten ska kunna tryggas också i fortsättningen. Dessutom anser utskottet att det är viktigt att den svenskspråkiga polis- och räddningsutbildningen tryggas.

I budgeten för innevarande år har 3,5 miljoner euro anvisats för utökad räddningsutbildning. Enligt tidigare beslut anvisas det 4,4 miljoner euro såväl 2025 som 2026 och 5,5 miljoner euro 2027 för ordnande av räddningsutbildning. I nästa års budget ingår ett tillägg på 0,9 miljoner euro för Räddningsinstitutet och 0,5 miljoner euro för Helsingfors räddningsskola. Utskottet anser det

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

vara viktigt att ökningen av antalet personer som utbildas till räddningspersoner leder till att målnivån på sammanlagt cirka 2 300 räddningspersoner nås senast 2032. Statens produktivitetsåtgärder får inte äventyra detta mål. Utskottet påpekar att satsningarna på att öka räddningsutbildningen leder till att Räddningsinstitutet blir tvunget att minska annan utbildning för yrkesutbildad personal inom räddningsväsendet (underbefäls- och befälsutbildning) samt utbildningen för avtalspersonal.

Utskottet framhåller att syftet med att öka antalet studieplatser vid räddningsutbildningen är att lösa bristen på räddningspersonal, som i värsta fall kan leda till att räddningsväsendets högklassiga tjänster äventyras. Utskottet betonar betydelsen av samarbete mellan olika aktörer för att finna lösningar. Detta kan också kräva att nya samarbetsformer utvecklas. Det är också viktigt att sörja för räddningsbranschens attraktions- och kvarhållningskraft. Den höga kvaliteten på räddningsväsendets tjänster måste vara säkerställd i hela landet. Utskottet understryker också här avtalsbrandkårernas centrala roll i räddningsväsendets sammantagna servicesystem och påpekar att deras ställning och verksamhetsförutsättningar måste tryggas med olika typer av åtgärder.

Utskottet konstaterar att staten fortfarande sörjer för räddningsväsendets yrkesutbildning, trots att välfärdsområdena har haft ansvaret för ordnandet av räddningsväsendet sedan ingången av 2023. Utskottet hänvisar i fråga om finansieringen av välfärdsområdena till det som sägs nedan i detta utlåtande.

Finansieringen av välfärdsområdena

Allmänt

Enligt budgetpropositionen uppgår den generella finansieringen av välfärdsområdena sammanlagt till cirka 26,2 miljarder euro 2025. Den kalkylerade finansieringen för social- och hälsovården är cirka 25,7 miljarder euro 2025. För räddningsväsendets del uppgår den kalkylerade finansieringen 2025 till cirka 580,5 miljoner euro.

Finansieringen av välfärdsområdena ökar med cirka 2,2 miljarder euro från 2024 till 2025. Budgeten för 2024 innehöll cirka 530 miljoner euro i finansiering för 2023, vilket innebär att finansieringen av välfärdsområdena ökar med cirka 1,6 miljarder euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2024.

I finansieringen har man beaktat regeringsprogrammet och de tilläggsåtgärder som beslutades 2024 och som sammanlagt minskar finansieringen av välfärdsområdena med knappt 300 miljoner euro 2025. Som minskningar har beaktats bland annat höjningen av klientavgifterna, lindringen av vårdgarantin och lindringen av personaldimensioneringen inom dygnetruntvården för äldre. Som öknningar har beaktats bland annat ändringen av tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice samt terapigarantin för barn och unga.

I fråga om räddningsväsendet finns det inga ändringar i de lagstadgade uppgifterna 2025. Räddningsväsendets kalkylerade finansiering ökar med nästan 70 miljoner euro från 2024 till 2025.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Indexhöjningen av välfärdsområdenas finansiering är 3,00 procent 2025. Den ökar välfärdsområdenas finansiering med cirka 800 miljoner euro. Av detta belopp utgör den indexhöjning som ingår i efterhandsjusteringen cirka 67 miljoner euro. I finansieringen beaktas också den beräknade årliga ökningen av servicebehovet inom social- och hälsovården. Detta innebär att finansieringen ökar med cirka 270 miljoner euro 2025. Av detta belopp hänför sig cirka 29 miljoner euro till den ökning av servicebehovet som beaktas i efterhandsjusteringen. Övergångsutjämningsarna för 2025 minskar finansieringen med cirka 67 miljoner euro.

Budgetpropositionen för 2025 innehåller 1,4 miljarder euro som en förberedelse för efterhandsjusteringen av välfärdsområdenas finansiering 2023. Utskottet anser att detta är viktigt, men påpekar samtidigt att efterhandsjusteringen orsakar en form av rytmstörning i såväl välfärdsområdenas ekonomi som samhällsekonomi och planeringen av verksamheten eftersom den finansieringspost som är avsedd för kostnaderna under räkenskapsperioden inte flyter in samma år som kostnaderna uppkommer.

Utsikterna för välfärdsområdenas ekonomi

I budgetpropositionen beskrivs utvecklingsprognosen för välfärdsområdenas ekonomi med begrepp från redovisningen. Prognosen är till sin karaktär en kalkyl över utgiftstrycket där utgifterna förändras i takt med förändringar i servicebehovet, uppgifterna och priserna. I prognosen har man beaktat välfärdsområdenas egna anpassningsåtgärder särskilt i fråga om innevarande år. I fråga om 2025—2026 har välfärdsområdenas egna anpassningsåtgärder bedömts försiktigt, eftersom exakta uppgifter ännu inte finns att tillgå.

År 2023 uppvisade välfärdsområdenas sammanräknade resultat ett klart underskott och utgiftsökningen var snabb. År 2024 beräknas välfärdsområdenas resultat uppvisa ett underskott på cirka 1,5 miljarder euro, vilket innebär att underskottet ökar trots anpassningsåtgärderna året innan. År 2025 förväntas välfärdsområdenas resultat bli bättre och uppvisa ett underskott på 0,3 miljarder euro, när statens finansiering ökar till följd av efterhandsjusteringen.

Enligt budgetpropositionen är prognosen förknippad med risker. Välfärdsområdenas utgifter kan öka snabbare än väntat till exempel på grund av att priserna stiger snabbare eller på grund av lönekonkurrens i fråga om personalen. Personalbristen försvårar välfärdsområdenas verksamhet och även om bristen å ena sidan minskar personalkostnaderna, ökar den å andra sidan köp av tjänster och trycket på löneförhöjningar. Utgifterna kan dock bli mindre än beräknat, om välfärdsområdena lyckas genomföra besparingar och effektivisera sin verksamhet bättre än väntat, särskilt efter 2024. Utgångspunkten är att välfärdsområdena ska anpassa sin utgiftsutveckling till ramarna för den statliga finansieringen. Detta stöds också av bestämmelserna om välfärdsområdenas ekonomi, bland annat skyldigheten att täcka underskott.

Förvaltningsutskottet är medvetet om att välfärdsområdenas ekonomiska situation är utmanande. Välfärdsområdenas underskott för detta år visar sig vara större än vad som ursprungligen beräknades. Betydande orsaker till kostnadsökningen är bland annat inflationen, högre priser på köpta tjänster, löneförhöjningar och löneharmonisering. Till större reformer hör ofta att den eftersträlvade nyttan kan väntas uppkomma på sikt. Välfärdsområdena har vidtagit och håller på att vidta anpassningsåtgärder och förändringsprogram som syftar till att förnya verksamheten och

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

som väntas dämpa kostnadsökningen. Förändringarna i verksamheten genomförs dock i allmänhet inte lika snabbt som den kalkylerade finansieringen förändras.

Enligt lagen om välfärdsområden (611/2021) ska ett underskott i välfärdsområdets balansräkning täckas inom högst två år från ingången av det år som följer efter det att bokslutet fastställdes. Underskottet för 2023 ska således täckas före utgången av 2026. Enligt utredning till utskottet har många välfärdsområden föreslagit att tidsfristen för att täcka underskottet ska förlängas. Å andra sidan finns det också välfärdsområden för vilka den nuvarande tidsfristen räcker.

Enligt 123 § i lagen om välfärdsområden kan finansministeriet inleda ett utvärderingsförfarande i ett välfärdsområde bland annat om välfärdsområdet inte har täckt underskottet i balansräkningen inom den tidsfrist som anges i 115 § 2 mom.

Förvaltningsutskottet påpekar att staten och välfärdsområdet i utvärderingsförfarandet tillsammans ska bedöma vilka ekonomiska förutsättningar och andra förutsättningar relaterade till ordnande av social- och hälsovårdstjänster eller räddningsväsendets tjänster som välfärdsområdet har när det gäller att klara av sina uppgifter. För förfarandet tillsätts en utvärderingsgrupp, vars medlemmar utses av finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, inrikesministeriet och välfärdsområdet. Finansministeriet utser en person som är oberoende av välfärdsområdet och ministerierna till ordförande för gruppen efter att ha hört välfärdsområdet.

Utvärderingsgruppen ska lägga fram ett förslag till åtgärder för att sanera välfärdsområdets ekonomi och trygga förutsättningarna för att ordna social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendets tjänster (122 §). Åtgärderna kan sträcka sig längre än välfärdsområdets ekonomiplaneringsperiod. I utvärderingsförfarandet kan det också framkomma ett behov av tilläggsfinansiering. Det behovet fattar statsrådet beslut om i en separat process. Enligt utredning till förvaltningsutskottet kan utvärderingsförfarandet också leda till att det ges mera tid för att täcka underskottet eller till att välfärdsområdet beviljas tilläggsfinansiering. Utskottet anser att utvärderingsförfarandet inte bör ses som ett hot, utan som en möjlighet att detaljerat utreda välfärdsområdets ekonomiska och funktionella situation och att lösa problemen. Utskottet påpekar också att det då kriterierna för förfarandet uppfylls är finansministeriet som ska överväga om det är skäl att inleda ett utvärderingsförfarande i anslutning till ekonomin.

Den kommunala ekonomin

Allmänt

Kommunernas ekonomi utgör en helhet på cirka 24 miljarder euro. Efter vårdreformen som trädde i kraft 2023 består cirka två tredjedelar, dvs. cirka 16 miljarder euro, av kommunernas totala utgifter av kostnader för bildnings- och kulturverksamhet. Redan utgifterna för förskoleundervisning och grundläggande utbildning (7,1 miljarder euro) och småbarnspedagogik (4,0 miljarder euro) täcker nästan hälften av kommunernas årliga totala utgifter. Basfinansieringen av dessa går i huvudsak via statsandelssystemet för kommunal basservice, som ingår i finansministeriets huvudtitel.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

I början av 2025 övergår ansvaret för ordnandet av den offentliga arbetskraftsservicen på kommunerna. Ordnandet av arbetskraftsservicen blir ett nytt statsandelsåliggande för kommunerna, och finansieringen riktas till kommunerna via statsandelen för basservicen. De kostnader som överförs till kommunerna beräknas uppgå till cirka 0,6 miljarder euro.

År 2025 anvisas i budgetpropositionen sammanlagt cirka 5,6 miljarder euro för statsbidrag till kommunerna. Statsbidragens struktur förändras så att de kalkylerade statsbidragen ökar och statsunderstöden minskar. År 2025 uppgår kommunernas kalkylerade statsandelar (FM + UKM) till cirka 4,7 miljarder euro, kompensationsen för förlorade skatteinkomster till 0,5 miljarder euro och övriga statsbidrag till cirka 0,4 miljarder euro.

Budgetpropositionen innehåller ett stort antal åtgärder som påverkar den kommunala ekonomin. De flesta av dem har en nära neutral eller något stärkande nettoeffekt på den kommunala ekonomin. Regeringens åtgärder stärker sammantaget den kommunala ekonomin med cirka 270 miljoner euro 2025 jämfört med budgeten för 2024.

Statsandelen för kommunal basservice

I budgetpropositionen för 2025 föreslås cirka 3,4 miljarder euro i statsandel för kommunal basservice. Statsandelen ökar med cirka 875 miljoner euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2024. Orsaken till ökningen är framför allt den arbets- och näringsreform och totalreform av integrationslagen som träder i kraft vid ingången av 2025. Överföringarna till statsandelen i samband med reformerna uppgår till sammanlagt cirka 874 miljoner euro, varav arbets- och näringsstjänsterna och integrationstjänsterna står för cirka 658 miljoner euro och det utvidgade finansieringsansvaret för arbetslöshetsförmånerna för cirka 216 miljoner euro.

Statsandelen ökar dessutom genom en permanent ökning av statsandelen med 277 miljoner euro som är en lindring av effekterna på statsandelarna av överföringskalkylen för vårdreformen.

Ingen justering av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna genomfördes 2024, utan justeringen görs nu för första gången efter vårdreformen. När man beaktar de kostnader och inkomster som tidigare överförts från kommunerna till välfärdsområdena i samband med överföringskalkylen för vårdreformen är effekten av justeringen att statsandelarna ökar med cirka 64,5 miljoner euro.

Indexhöjningen (3,4 %) ökar statsandelen med 86 miljoner euro. I enlighet med regeringsprogrammet görs i statsandelen en besparing som motsvarar en indexhöjning med en procentenhet och vars effekt är 25 miljoner euro.

För kommunernas nya och utvidgade statsandelsåligganden anvisas en statsandel på 100 procent. Sådana åligganden är till exempel reformen av stödet för lärande och ökningen av den grundläggande utbildningen med tre årsveckotimmar. Nettoeffekten på statsandelen av ändringarna i uppgifterna ökar statsandelen med cirka 5 miljoner euro 2025, när man också beaktar konsekvenserna av att uppgifterna och skyldigheterna minskar, bland annat begränsningen av användningen av lönesubvention och slopandet av kommunernas sysselsättningsskyldighet.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Statsandelen för kommunal basservice minskas särskilt av att överföringskalkylen för vårdreformen preciseras till den del revideringen av kalkylerna ännu inte beaktats i budgeten för 2024. Som ett led i den nedbantningen av kommunernas uppgifter och skyldigheter minskar statsandelen för kommunal basservice dessutom med cirka 22,7 miljoner euro, vilket säkerställer helhetens stärkande effekt på statsfinanserna.

Enligt budgetpropositionen höjs statsandelen för kommunal basservice från 21,92 procent till 25,02 procent 2025.

Utsikter för den kommunala ekonomin

År 2023 var exceptionellt inom den kommunala ekonomin. Kommunernas och samkommunernas sammanlagda resultat för räkenskapsperioden ökade med nästan 0,5 miljarder euro till 1,75 miljarder euro. Årsbidraget räckte till för att täcka både avskrivningarna och nettoinvesteringarna. Bakom förbättringen av resultatet låg huvudsakligen poster av engångsnatur i anslutning till vårdreformen. Också när man jämför kommunerna var resultaten för 2023 rätt så starka. De starkaste årsbidragen och resultaten fanns i stora kommuner med över 100 000 invånare, medan situationen var svagast i små kommuner med färre än 2 000 invånare. År 2023 fanns det 15 kommuner med negativt årsbidrag.

Enligt kommuneekonomiprogrammet, som publicerades hösten 2024, försvagas läget inom den kommunala ekonomin kraftigt 2024 eftersom de exceptionella skattefinansieringsposter som hänför sig till 2023 inte längre stärker den kommunala ekonomin. Verksamhetens och investeringarnas kassaflöde, som beskriver balansen i den kommunala ekonomin, beräknas bli cirka en miljard euro negativt 2024.

Under ramperioden beräknas verksamhetens och investeringarnas kassaflöde minska och bli negativt både på riksnivå och i alla kommunstorleksgrupper. Detta beror till största delen på att nettoinvesteringarna hålls på en hög nivå särskilt i de stora städerna och att de så kallade skattepengarna som betalas i efterskott till följd av vårdreformen slopas. Situationen är svagast i mindre kommuner med färre än 5 000 invånare. I större kommuner försvagas verksamhetens och investeringarnas kassaflöde inte längre betydligt efter 2025, men det är fortfarande klart negativt. I alla kommunstorleksgrupper finns det betydande skillnader när det gäller det ekonomiska anpassningstrycket. Det att ekonomin i olika kommuner utvecklas i olika riktning leder också till att deras framtida utmaningar är olika.

Obalansen mellan inkomsterna och utgifterna i den kommunala ekonomin beräknas bli större under de närmaste åren särskilt till följd av ökade kostnader, investeringstryck samt avstämningar och återkrav av statsandelar i samband med vårdreformen. Förvaltningsutskottet anser att sysselsättningsutvecklingen efter arbets- och näringsreformen har en allt större inverkan på den kommunala ekonomin. Den kommunala ekonomin är därför känsligare än tidigare för konjunkturväxlingar.

När det föreskrivs om kommunernas uppgifter måste det ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av sina åligganden i enlighet med finansieringsprincipen. Utskottet understryker att det i regeringsprogrammet har fastställts att staten förbinder sig att kompensera

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

kommunerna för de nya uppgifter och skyldigheter som åläggs dem samt för eventuella utvidgningar av uppgifterna genom att finansiera uppgifterna och skyldigheterna fullt ut eller genom att avveckla andra skyldigheter. Kommunerna ska också kompenseras för de effekter som ändringar i beskattningsgrunderna har på skatteintäkterna.

Till utökade kommunala uppgifter och åligganden samt till nya uppgifter riktas enligt lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) en statsandel på 100 procent. För att statens finansieringsansvar ska kunna genomföras fullt ut förutsätts det också att det görs en realistisk bedömning av vilka följder nya eller mer omfattande uppgifter och åligganden har för den kommunala ekonomin, betonar förvaltningsutskottet.

Det blir allt viktigare att trygga den kommunala ekonomins hållbarhet på lång sikt. Förvaltningsutskottet vill framhålla vikten av att det, som också regeringsprogrammet säger, görs en övergripande översyn av den kommunala finansieringen och statsandelssystemet, så att de motsvarar kommunernas nya roll och läget efter att social- och hälsovårdsreformen trätt i kraft och arbets- och näringsreformen genomförts. Avvecklingen av normer bör också fortsätta.

Statens kommunersättning och stöd för främjande av integration

Från arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde ersätts kommunerna, välfärdsområdena och Folkpensionsanstalten för kostnaderna för mottagande av flyktingar enligt en kalkylerad grund eller enligt de faktiska kostnaderna. Enligt utredningen uppgår de kalkylerade kostnaderna 2025 till sammanlagt cirka 167,4 miljoner euro och de faktiska kostnaderna till 330,4 miljoner euro. Anslaget ökar med cirka 114,5 miljoner euro jämfört med budgeten för 2024, vilket i huvudsak beror på att personer som fått tillfälligt skydd och flytt från Ukraina undan Rysslands anfallskrig börjar omfattas av de kostnadsersättningar som betalas till kommunerna och välfärdsområdena.

Enligt kommuneekonomiprogrammet beräknas det 2025 betalas sammanlagt cirka 98 miljoner euro i ersättningar till kommunerna. Dessutom stöds mottagandet av flyktingar till kommunerna under inrikesministeriets moment med ett särskilt anslag för omplacering från EU:s asyl-, migrations- och integrationsfond.

I och med arbets- och näringsreformen riktas en del av finansieringen av integrationsutbildningen till kommunerna som en del av statsandelssystemet för kommunal basservice. När det gäller dem som omfattas av ersättningar enligt integrationslagen, såsom personer som får internationellt skydd och personer som får tillfälligt skydd och har fått hemkommun, riktas finansieringen till kommunerna som en del av den kalkylerade ersättningen.

Inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde anvisas det cirka 2,6 miljoner euro för främjande av integration och arbetskraftsinvandring. Anslaget krymper med 2,3 miljoner euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2024. I anslaget har beaktats de ändringar som följer av totalreformen av integrationslagen. Dessutom påverkas anslagets belopp av produktivitetsåtgärderna enligt regeringsprogrammet.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Enligt budgetpropositionen sker integrationen i Finland i princip genom arbete. Det centrala syftet med integrationsåtgärderna är att säkerställa en så snabb övergång till arbetsmarknaden som möjligt med tillräckliga färdigheter. Utskottet betonar att det enligt regeringsprogrammet ska säkerställas att integration är möjlig på båda inhemska språken. Förvaltningsutskottet ser det som viktigt att man fortsätter att förbättra effektiviteten i integrationen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Paula Werning sd
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Ben Zyskiewicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne
utskottsråd Henri Helo.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Socialdemokraterna stöder de anslagsökningar i regeringen Orpos budgetproposition för 2025 som stärker Finlands inre säkerhet. Vi betonar att en stark inre säkerhet är en förutsättning för ett välmående samhälle. Därför är det viktigt att säkerställa resurserna och verksamhetsförutsättningarna för de myndigheter som svarar för den inre säkerheten, bland annat polisen, räddningsväsendet, Nödcentralsverket, Gränsbevakningsväsendet och Tullen. För att kunna säkerställa en jämlik säkerhet i samhället i hela landet krävs det att myndighetsverksamheten är effektiv och har tilldelats tillräckliga resurser. Samtidigt betonar socialdemokraterna att det är viktigt att de tjänster som kommunerna och välfärdsområdena ordnar fungerar för att samhället ska förbli sammanhållet och säkert. Detta stöder också säkerhetsmyndigheternas arbete.

Vi välkomnar det att regeringen Orpo förbinder sig att fortsätta det arbete för att öka antalet poliser som inleddes redan av regeringen Marin. Vi anser att målet att öka antalet poliser till 8 000 före utgången av valperioden pekar i rätt riktning och välkomnar det. Ytterligare steg kommer att tas för att nå detta mål nästa år. Med tanke på utmaningarna i omvärlden för de myndigheter som svarar för den inre säkerheten är det också viktigt att regeringen som en del av balanseringsåtgärderna inom statsfinanserna ställer upp mildare produktivitets- och effektivitetsmål för dessa myndigheter än för andra förvaltningsområden. Vi fäster uppmärksamhet vid att produktivitets- och effektivitetsmålen kan utgöra utmaningar också för de myndigheter som svarar för den inre säkerheten i och med att driftskostnaderna ökar.

Trots att vi välkomnar flera av anslagsökningarna innehåller regeringens budgetproposition för 2025 också betydande brister med tanke på den inre säkerheten, kommunerna och välfärdsområdena samt en kontrollerad och rättvis invandring. Vi behandlar närmare dessa smärtpunkter nedan i denna avvikande mening från den socialdemokratiska utskottsgruppen. Ur kommunernas och välfärdsområdenas synvinkel anser vi att det är särskilt problematiskt att regeringen inte erbjuder kommunerna eller välfärdsområdena utsikter och arbetsro för långsiktig utveckling av verksamheten. Socialdemokraterna fäster uppmärksamhet vid följande problem och brister i propositionen i fråga om kommunerna, välfärdsområdena, invandringen, integrationen och myndigheterna för den inre säkerheten. Samtidigt efterlyser vi långsiktighet av regeringen när det gäller säkerställandet av resurserna för de myndigheter som svarar för den inre säkerheten. Detta har också riksdagens förvaltningsutskott efterlyst tidigare.

Kommunerna

Kommunernas ställning och roll har genomgått en historisk förändring i och med att reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet genomfördes. I praktiken hör hälften av kommunernas tidigare uppgifter och finansiering för närvarande till de välfärdsområden som inlett sin verksamhet, med undantag av vår huvudstad Helsingfors.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 1

Efter social- och hälsovårdsreformen måste kommunerna bland annat finansiera sina investeringar med mindre inkomstfinansiering än tidigare, vilket förutsätter att kommunerna planerar sina investeringar noggrannare än tidigare. I växande städer och stadsregioner är investeringsbehoven dock stora på grund av den ökande befolkningsmängden. Även om kommunernas största och svårast förutsägbara utgiftspost har avlyfts från kommunernas ansvar, fortsätter utmaningarna med att förutse utvecklingen i kommunernas ekonomi också under de kommande åren. Situationen underlättas inte av att regeringen har beslutat att framskjuta genomförandet av statsandelsreformen som har stor betydelse för kommunerna. Beslutet om att senarelägga reformen minskar nog inte de många utmaningarna med att förutse kommunernas framtidsutsikter.

Socialdemokraterna anser det vara viktigt att kommunernas förutsättningar att ordna och producera tjänster och deras förmåga att investera tryggas i den förändrade situationen. Regeringen måste jämna vägen för kommunerna nu när social- och hälsovårdsreformen är genomförd och sträva efter att minska oförutsägbarheten i kommunernas omvärld. Regeringen måste vara en partner för kommunerna i stället för att genom sina åtgärder öka utmaningarna för kommunerna i den situation som nu råder. Man måste beakta att ett ökat anpassningstryck på kommunerna oundvikligen leder till att de antingen höjer skatterna eller gallrar i sina tjänster. Om kommunernas handlingsutrymme inskränks ytterligare, riktas direkta anpassningar med största sannolikhet till kommunernas största utgifter, dvs. fostran och undervisning. Då man tryggar kommunernas ekonomi tryggar man således samtidigt också ordnandet av fostran och undervisning.

Från början av 2025 överförs ansvaret för ordnandet av sysselsättnings- och näringstjänsterna på kommunerna. Socialdemokraterna stöder reformen som syftar till att föra sysselsättnings-, närings- och företagstjänsterna närmare kommuninvånarna och arbetsgivarna. Reformen kan dock inte lyckas utan att staten aktivt stöder kommunerna i genomförandet av reformen. Vi anser det vara ytterst oroväckande att överföringen av arbets- och näringstjänsterna från staten till kommunerna och sysselsättningsområdena är betydligt underfinansierad. Regeringen Orpo håller på att bryta mot löftena om att överföringen av ansvaret för ordnandet av tjänsterna från staten till kommunerna skulle vara kostnadsneutral. Många kommuner måste genast i början av året välja om de vidtar anpassningsåtgärder inom sysselsättningstjänsterna eller någon annanstans, vilket kommer som en tråkig överraskning för många kommuner. Detta är ett faktum som regeringen snart måste inse.

Vi är också oroade över de betydande försämringar i finansieringen av integrationsfrämjande tjänster som regeringen Orpo har gjort. Dessa är direkta nedskärningar i kommunerna och de har också indirekta konsekvenser som på längre sikt kan bli dyra för samhället. Från början av 2025 övergår huvudansvaret för främjandet av integration på kommunerna när lagstiftningen om främjande av integration förnyas. Regeringen beslutade vid ramförhandlingarna att göra betydande tilläggsinbesparingar i främjandet av integrationen utöver de förkortade ersättningstiderna för kalkylerade ersättningar till kommunerna som det beslutats om redan tidigare. Nedskärningarna på 58 miljoner euro i integrationsfrämjande åtgärder berör särskilt kommuner och städer med ett stort antal klienter inom integrationstjänsterna. Situationen är ohållbar om främjandet av integration inte kan genomföras så effektivt och ändamålsenligt som möjligt i kommunerna på grund av nedskärningar i finansieringen. Nedskärningarna i

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 1

integrationen är en del av regeringens misslyckade invandringspolitik. Detta innebär att integrationen av invandrare hotar att försämrats ytterligare. Utöver nedskärningarna i finansieringen genomför regeringen inga betydande reformer som skulle förnya integrationstjänsterna. Socialdemokraterna betonar betydelsen av effektiva integrationstjänster. Effektiva integrationstjänster stärker förutsättningarna för sysselsättning av invandrare, språkkunskaperna och kännedomen om samhället.

Inom den kommunala ekonomin görs också andra betydande direkta nedskärningar i statsbudgeten för nästa år. Den i regeringsprogrammet fastställda nedskärningen på en procentenhet av indexhöjningen av statsandelen för kommunal basservice genomförs redan för andra året i rad. Den försvagande effekten av regeringens indexbroms på kommunerna är cirka 25 miljoner euro per år. Dessutom minskas statsandelarna till kommunerna med 23 miljoner euro till följd av regeringens avveckling av normer. Eftersom avvecklingen av kommunala normer inte sker ännu i början av 2025 är det fråga om en ren nedskärning, inte en minskning av uppgifterna. Vi stöder målet om avveckling av kommunala normer. Avvecklingen bör dock ske så att både de normer som avvecklas och den finansiering som minskas går hand i hand. Nu blir det inte så i verkligheten.

Kommunerna har dessutom ett stort ansvar för att ordna kvalitativ utbildning samt höja och upprätthålla kompetensnivån. Budgetpropositionen innehåller försämringar som direkt riktar sig mot denna viktiga kommunala uppgift. Regeringen skär ned yrkesutbildningen på andra stadiet med upp till 120 miljoner euro. Vi anser att regeringens nedskärningar av yrkesutbildningen är ohållbara i en tid då Finland bör satsa på utbildning och utveckling och upprätthållande av kompetensen genom hela arbetslivet och livet.

Välfärdsområdena

Välfärdsområdenas ekonomi har under de första verksamhetsåren präglats av bland annat hög inflation, snabbt ökade kostnader för köpta tjänster, personalbrist samt verkställda löneförhöjningar. Socialdemokraterna kan inte acceptera att regeringen har kastat in handduken när det gäller att stödja välfärdsområdena under de första svåra åren. Välfärdsområdena får inte lämnas ensamma med utmaningarna.

Socialdemokraterna förutsätter att välfärdsområdena garanteras genuina förutsättningar att ordna högkvalitativa, rättidiga och kostnadseffektiva social-, hälsovårds- och räddningstjänster för medborgarna. Regeringen har de facto inte på något sätt kommit välfärdsområdena konkret till mötes i ett läge där välfärdsområdena under inledandet av verksamheten har stött på sådana utmaningar som det inte gick att förutse när finansieringsmodellen infördes. Det är ett välkänt faktum att en stor del av kostnadsökningen i välfärdsområdena beror på löneutvecklingen inom social- och hälsovårdssektorn under de senaste åren, den allmänna prisstegringen och på den ökade användningen av inhyrd arbetskraft till följd av den dåliga tillgången på personal. Det hjälper dock inte alls att skylla på social- och hälsovårdsreformen i denna situation.

Regeringen har också själv försvårat välfärdsområdenas verksamhet genom att direkt skära ned på social- och hälsovården. Bland annat skrotar regeringen vårdgarantin och försämrar personaldimensioneringen inom dygnetruntvården, trots att köerna har förkortats och

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 1

personaldimensioneringen uppfyllts i många välfärdsområden. Nu slopas finansieringen till dessa genom nedskärningarna, vilket ytterligare försvårar välfärdsområdenas verksamhet och ordnandet av tjänster. Snabb tillgång till vård skulle spara kostnader på längre sikt, men nu ges välfärdsområdena inte genuint ekonomiska möjligheter till detta.

Enligt lagen om välfärdsområden ska ett underskott i välfärdsområdets balansräkning täckas inom högst två år från ingången av det år som följer efter det att bokslutet fastställdes. Detta innebär att välfärdsområdenas underskott enligt gällande lagstiftning måste täckas senast 2026. Vid förvaltningsutskottets utfrågningar denna höst har företrädare för välfärdsområdena lyft fram behovet av att förlänga skyldigheten att täcka underskottet med 1—2 år. Det skulle ge välfärdsområdena mer tid att täcka underskottet, och på det sättet kunde de undvika de allra kortsiktigaste sparåtgärderna. Åtgärden skulle också skapa arbetsro och förutsättningar att göra anpassningar på ett kontrollerat sätt i välfärdsområdena.

Socialdemokraterna anser att regeringen bör ge välfärdsområdena mer tid att täcka underskotten genom att förlänga skyldigheten att täcka underskott. Detta har SDP framfört sedan hösten, men regeringen har ännu inte tagit fasta på förslaget. Det nuvarande kravet på att underskotten ska täckas senast 2026 är orealistiskt, vilket har framförts också vid förvaltningsutskottets sakkunnigutfrågning. När den ursprungliga lagen om välfärdsområdenas finansiering stiftades kunde man inte veta att det skulle ske så här stora förändringar i omvärlden under områdenas första år. Också av detta skäl är det motiverat att förlänga skyldigheten att täcka underskott. Socialdemokraterna betonar behovet av en aktiv tillsyn över lagstiftningen om finansieringen av välfärdsområdena, och förutsätter att regeringen reagerar på eventuella smärtpunkter under valperioden. För medborgarna är det dock fråga om de allra viktigaste tjänsterna i vardagen.

Den inre säkerheten

Regeringens plan för de offentliga finanserna för de kommande åren innehåller ett betydande program för effektivisering av den offentliga förvaltningen. De första konsekvenserna av programmet realiserar nu i statsbudgeten för 2025. Effektiviseringsprogrammet kommer att ha en negativ inverkan på den offentliga förvaltningen inom de olika sektorerna. De myndigheter som svarar för den inre säkerheten är inte heller helt skyddade mot effektiviseringsåtgärder. Regeringens nedskärningar i den offentliga förvaltningen bör jämkas så att den erkänt effektiva finländska statsförvaltningen förblir funktionsduglig och att till exempel den inre säkerheten inte äventyras. Vi är oroade över bland annat skatteförvaltningens uppskattningar av de skadliga ekonomiska konsekvenserna av sparåtgärder inom skatteförvaltningen.

Vi anser det vara välmotiverat att regeringen som en del av effektiviseringen av den offentliga förvaltningen har mildrat anpassningskravet hos myndigheterna för den inre säkerheten. Alla myndigheter som ansvarar för den inre säkerheten får dock inte detta vindskydd på lika villkor. Förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna betonat att målet att effektivisera Tullen bör jämkas till nivån för andra myndigheter som svarar för den inre säkerheten. För närvarande blir Tullen föremål för ett krav på effektivisering som motsvarar de andra myndigheter som lyder under finansministeriet. Detta trots att Tullen i likhet med polisen och Gränsbevakningsväsendet är en central myndighet som svarar för den inre säkerheten. Regeringen bör därför behandla alla PTG-myndigheter jämlikt i sina effektivitetsmål.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 1

När det gäller budgetpropositionen för 2025 uttrycker vi vår största oro över situationen inom polisen och Gränsbevakningsväsendet. Skyddspolisen och Gränsbevakningsväsendet har i förvaltningsutskottets sakkunnigyttranden lyft fram bristerna i deras anslagsutsikter. Socialdemokraterna kräver att regeringen tar itu med dessa missförhållanden. Gränsbevakningsväsendet har framfört att finansieringsunderskottet för dess omkostnader är cirka 25 miljoner euro nästa år. Gränsbevakningsväsendets anpassningsbehov förutsätter nedskärningar inte bara i anskaffningen av material och materiel utan också i den operativa verksamheten och den utbildning som stöder den. Gränsbevakningsväsendets situation är ohållbar med beaktande av det världspolitiska läget som bland annat har lett till hybridpåverkan vid östgränsen.

Det säkerhetspolitiska läget och osäkerheten om Rysslands åtgärder vid Finlands östgräns innebär att det är mycket viktigt att Gränsbevakningsväsendet tillförsäkras tillräckliga resurser under hela ramperioden. Detta måste göras på ett sätt som tryggar både antalet anställda och den tekniska kapaciteten. Socialdemokraterna uppmanar regeringen att agera snabbt så att Gränsbevakningsväsendet inte under de kommande åren blir tvunget att göra kortsiktiga nedskärningar i sin verksamhet.

Socialdemokraterna oroar sig också för att polisens kostnader ökar och att regeringen inte reagerar tillräckligt på det. Kostnadsökningen och den offentliga förvaltningens produktivitetsåtgärder innebär att polisen befinner sig i en svår situation. Vi förutsätter att regeringen jämkar de produktivitets- och effektiviseringsåtgärder som den riktat mot polisen. Regeringen måste också noggrant följa upp att kostnadsökningen inte leder till att personal- eller polistjänsterna minskas. Samtidigt är det viktigt att se till att målet på 8 000 poliser nås före 2027.

Regeringen har som mål att öka antalet räddningspersoner som utbildas så att det 2032 finns 1 000 nya räddningspersoner. Socialdemokraterna kräver att bristen på räddningspersoner ska åtgärdas snabbare än vad regeringen har som mål. Vi föreslår att antalet utbildade räddningspersoner utökas så att målet på 1 000 nya räddningspersoner uppnås redan 2030. Samtidigt är vi oroad över att Räddningsinstitutet är föremål för en betydande anslagsminskning i en situation där man försöker lösa bristen på räddningspersonal. Regeringen bör lindra dessa försämringar. Regeringen måste också beakta att det är svårt att öka antalet räddningspersoner inom den operativa verksamheten på grund av den strama ekonomiska situationen i välfärdsområdena. Socialdemokraterna betonar också vikten av att trygga avtalsbrandkårsverksamheten.

Invandring

Finland behöver arbetskraftsinvandring för att kunna reagera på utmaningarna med den åldrande befolkningen och stärka de offentliga finanserna på lång sikt. Ur Finlands synvinkel är det viktigt att arbetskraftsinvandringen kan främjas på ett kontrollerat och socialt hållbart sätt. Behovet av arbetskraftsinvandring blir alltså bara större, men de lagändringar som regeringen Orpo föreslår hotar att försvaga Finlands hållkraft och attraktionskraft i ögonen på de internationella experter som kunde komma hit. I synnerhet regeringens förslag om en regel med högst tre och sex månaders arbetslöshet har väckt stort motstånd särskilt bland företagen och näringslivet. Även om regeringen fortsätter med Talent Boost-åtgärdsprogrammet, kan man inte dra full nytta av det och de goda åtgärder som ingår i det, om man samtidigt försvagar Finlands attraktionskraft som

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 1

målland för arbetskraftsinvandring. Samtidigt bör regeringen säkerställa att prövningen av tillgången på arbetskraft fungerar och att arbetsrelaterat utnyttjande effektivt kan förebyggas i Finland.

I sakkunnigyttranden till utskottet lyftes det också fram att handläggningstiderna för arbets- och utbildningsrelaterade uppehållstillstånd kommer att bli klart längre än för närvarande senast 2027—2028 till följd av de betydande nedskärningarna i finansieringen av Migrationsverket. Denna riktning kan inte anses vara ändamålsenlig, eftersom man tidigare har strävat efter att förkorta handläggningstiderna genom flera åtgärder. Korta handläggningstider är en viktig del av servicehelheten för arbetskraftsinvandring. Redan under den föregående riksdagsperioden påskyndades processerna kring arbetskraftsinvandring och antalet arbetskraftsinvandrare ökade. Regeringen bör inte tappa bort detta arv från regeringen Marin.

En betydande del av besparingarna inom inrikesministeriets förvaltningsområde gäller Migrationsverket. I budgeten för 2025 innebär detta en nedskärning på nästan 14 miljoner euro, dvs. över 13 procent, i Migrationsverkets omkostnader. Anpassningsbehovet är exceptionellt stort jämfört med de myndigheter inom andra förvaltningsområden som är föremål för avsevärt större utgiftsnedskärningar än inrikesministeriet. Samtidigt har regeringen till riksdagen lämnat flera lagförslag som kommer att öka Migrationsverkets arbetsbörda.

Migrationsverket har i sin utredning till förvaltningsutskottet framfört att nedskärningarna kommer att ha en kraftig inverkan på ämbetsverkets uppgifter före utgången av ramperioden. Detta beror på att arbetskrafts- och studieinvandringen förutspås hålla sig på en hög nivå också under de närmaste åren, samtidigt som Migrationsverkets uppgiftsfält utvidgas, Finlands säkerhetspolitiska miljö förblir svår och verket måste verkställa en exceptionellt omfattande mängd ny nationell och europeisk migrationslagstiftning. Dessa faktorer i omvärlden kommer tillsammans med regeringens invandringspolitik att vara svåra att förena med ämbetsverkets försvagade ekonomi.

För att etablera sig i landet och integreras i samhället behövs aktiva integrationstjänster och att dessa tilldelas tillräckliga resurser. Socialdemokraterna anser därför att regeringens nedskärningar i integrationsfrämjande åtgärder försvagar invandrarnas möjligheter att utbilda sig, skaffa arbete och få de tjänster som de behöver för att de så effektivt och smidigt som möjligt ska kunna integreras i det finländska samhället. Det är beklagligt att regeringen har valt försvagandet av integrationen som ett ideologiskt mål. På detta sätt kommer regeringen att öka de negativa följder av och problem med invandringen som regeringen hävdar att den vill motverka.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd
Avvikande mening 1

Helsingfors 25.10.2024

Eemeli Peltonen sd
Saku Nikkanen sd
Paula Werning sd

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

När det gäller förvaltningsutskottets ansvarsområde kan man konstatera att regeringens budgetproposition för 2025 gör det allt svårare att infria de löften som skrivits in i regeringsprogrammet. Sparandet med den så kallade osthylmetoden har blivit ett värde i sig som redan börjat urholka fundamentet för det finländska samhället, såsom de tjänster som människorna behöver och den övergripande säkerheten i Finland. Detta är en följd av regeringens ekonomiska politik och sysselsättningspolitik som utarmar landet och leder till oändliga besparingar och skatteskäpningar.

Ett annat problem är enligt vår mening att regeringsprogrammet är som en urklippbok. Samlingspartiet och Sannfinländarna har vardera fyllt regeringsprogrammet med sina egna ideologiska mål och bakat in dem i högtidliga löften. När det gäller Samlingspartiet innebär det att boendet, tjänsterna och beslutsfattandet koncentreras och att budgetfinansieringen riktas till de starkaste regionerna. Sannfinländarna åtar sig för sin del utlänningslagarna och strafflagstiftningen, vilket medför extra kostnader för säkerhetsmyndigheterna och hela rättsvårdskedjan utan att regeringen ger extra finansiering för dem. Svårigheterna ökar av att säkerhetsmyndigheterna inom inrikesministeriets förvaltningsområde med stöd av det produktivitetsprogram som fastställdes vid regeringens budgetmangling är skyldiga att vidta också betydande besparingar på kort tid, vilket måste påverka deras kapaciteter.

När det gäller den regionala utvecklingen anser vi också att det är obegripligt hur bristfälligt regeringen har bedömt de totala regionalekonomiska konsekvenserna av sina beslut. Regeringen har uppenbarligen inte velat göra någon helhetsbedömning av hur många av dess åtgärder för anpassning av de offentliga finanserna, andra beslut och ändringar i regionutvecklingspolitiken som kommer att drabba samma områden och människogrupper. Regeringen, som är förblindad av den ideologiska centraliseringspolitiken, håller exceptionellt kraftigt på att öka ojämlikheten mellan regionerna samt människor och företagare som bor där. Hittills har i synnerhet hela östra Finland, som drabbats hårdast av Rysslands sanktionerna, lämnats åt sitt öde. Det är oansvarigt med tanke på hela Finlands livskraft och säkerhet.

Vi godkänner inte heller regeringens oförmåga eller uppenbara likgiltighet när det gäller att trygga den lagstadgade basservicen för alla finländare oberoende av boningsort, särskilt när det gäller social- och hälsovårdstjänster samt kulturella rättigheter, vilka välfärdsområdena och kommunerna ansvarar för.

Regeringen bör inse att svåra tider kräver att man värnar om den nationella sammanhållningen och enigheten, och det sista som behövs är att folket delas itu, vilket regeringens politik kommer att leda till. I dagens situation krävs det helt enkelt att hela Finland hålls livskraftigt och bebott.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd
Avvikande mening 2

Tillräcklig finansiering och arbetsro måste tryggas för välfärdsområdena

Människor har rätt till lagstadgad basservice oberoende av boningsort. Det är i sista hand statsmakten, det vill säga landets sittande regering, som har ett ansvar här. Med stöd av den så kallade finansieringsprincipen, som härletts ur grundlagen, måste det säkerställas tillräckliga resurser för de lagstadgade uppgifterna i välfärdsområdena, som ansvarar för social- och hälsovården och räddningsväsendet, samt för kommunerna som ansvarar för annan basservice. Genomförandet av finansieringsprincipen måste bedömas på välfärdsområdes- och kommunnivå i enlighet med grundlagsutskottets praxis.

I Finland genomfördes 2023 en historiskt stor reform av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Lagarna om reformen godkändes i riksdagen i juni 2021. Då började välfärdsområdenas inledningsfas. År 2023 har välfärdsområdena övergått till att förnya tjänsterna.

Välfärdsområdena har brottats med stora underskott. Tvärtemot vad regeringen påstår beror detta inte på att social- och hälsovårdsreformen är dålig, att förvaltningen är för stor eller på att beslutsfattarna i välfärdsområdena inte klarar av sina uppgifter. I en utredning som riksdagens finansutskott gjorde med sakkunniga vintern 2024 konstateras det att orsaken till underskotten är den kraftiga inflation som började i och med Rysslands anfallskrig i Ukraina, den dyra löneuppgörelsen för social- och hälsovårdssektorn, vårdskulden från coronapandemin, stafettläkarfirmornas höga arvoden, löneharmoniseringen och IKT-ändringskostnaderna. Det vill säga liknande orsaker som regeringen använder för att förklara sina svårigheter med att stoppa statens skuldsättning.

Trots detta har regeringen hittills beslutat att minska finländarnas social-, hälsovårds- och välfärdstjänster med 2,25 miljarder euro fram till 2028. Finansieringen av välfärdsområdena skärs ned med 1,15 miljarder euro genom lagändringar. Dessutom förutsätter regeringen att välfärdsområdena genom egna åtgärder ska spara upp till 1,1 miljarder euro även om det i den utgifts- och strukturkartläggning som finansministeriet publicerade den 6 mars 2023 konstateras att det i praktiken är omöjligt att minska finansieringen av välfärdsområdena utan att social- och hälsovårdstjänsterna äventyras, om det inte görs motsvarande lättnader i uppgifterna eller skyldigheterna.

Eftersom regeringen inte ger välfärdsområdena någon flexibilitet att klara av de oförutsedda och stora kostnader som nämns ovan, har välfärdsområdena inga andra möjligheter än att söka efter snabba besparingar genom att gallra bland närservicen inom social- och hälsovården. Med sin oförmåga till flexibilitet urvattnar regeringen vårdreformens mål om att stärka social- och hälsovårdstjänsterna på basnivå, varvid tyngdpunkten inte kommer att flyttas från de mest krävande vårdtjänsterna till tjänsterna på basnivå. Det skulle bli väldigt kostsamt såväl för människorna som för de offentliga finanserna.

I budgetpropositionen för 2025 föreslås jämfört med i år cirka 1,6 miljarder euro netto i tilläggsfinansiering för välfärdsområdena. Det är dock inte fråga om genuin tilläggsfinansiering, utan om en korrigering av finansieringen för 2023 i efterhand. Regeringen kommer att avsevärt minska den årliga efterhandsfinansieringen från 2026 och de år som följer.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 2

I praktiken har regeringen inte gjort något för att stöda välfärdsområdena. Utöver besluten om nedskärningar i finansieringen har regeringen avslagit alla ansökningar om tilläggsfinansiering från välfärdsområdena. Regeringen har skurit ned de besparingar som uppkommer för välfärdsområdena när de lagstadgade uppgifterna lättas upp. Regeringen kommer att avsevärt höja klientavgifterna och gör en motsvarande nedskärning i den statliga finansieringen av välfärdsområdena.

Centerns riksdagsgrupp har gett regeringen cirka 20 förslag på åtgärder som ska säkerställa en tillräcklig finansiering av välfärdsområdena, svara på bristen på social- och hälsovårdspersonal och trygga arbetsfreden för dem som verkställer reformen. Tyvärr har regeringen varit kategoriskt negativ till våra förslag.

Centerns utskottsgrupp anser att regeringen bör stödja välfärdsområdena, inte arbeta mot dem eller vara likgiltig inför dem. Välfärdsområdena har inlett verksamheten i ett svårt utgångsläge och de behöver därför arbetsro, tilläggstid för att täcka underskott, stöd av regeringen för att tygla stafettläkarfirmornas höga arvoden, hjälp för att lösa bristen på social- och hälsovårdsarbetare samt avveckling av normer som försvårar förnyelsen. Regeringen bör inte fatta beslut som försvårar en kontrollerad förnyelse av välfärdsområdena och som skapar osäkerhet i fråga om den personal inom social- och hälsovården som betjänar människorna.

Den ökande ekonomiska divergensen mellan kommunerna måste stoppas

Enligt sakkunniga försämras den kommunala ekonomin i alla kommuner, men allra mest i kommungruppen med färre än 5 000 invånare. Mest oroväckande är att den ekonomiska differentieringen mellan kommunerna ökar. Den underlättas inte av att särskilt det största regeringspartiet Samlingspartiets eviga mål är att betrakta en minskning av antalet kommuner som ett värde i sig, eftersom det ekonomiska välståndet i Finland under årens lopp har koncentrerats regionalt. En sammanslagning av flera fattiga kommuner till en enda ändrar inte utvecklingen. Trenden kan brytas genom att det skapas förutsättningar för ekonomisk tillväxt i hela landet, men detta försummar regeringen.

Också regeringens kommunpolitik avspeglar den allmänna röda tråden i regeringspolitiken: centraliseringspolitik och styrning av offentliga medel till de rikaste regionerna. Till exempel regeringens ändring av fastighetsskatten i år belönade bara de centralaste delarna av Trängsselfinland. De skatteintäkter som detta gav medförde att kommuner med värdefulla fastigheter inte har behövt höja kommunalskatten. Regeringen har inte erbjudit andra kommuner någon motsvarande handräckning.

Differentieringen av kommunernas ekonomi syns tydligast i kommunernas inkomstkattesatser. År 2024 är skillnaden mellan kommunerna mätt med kommunalskattebördan redan över sex procentenheter. Ytterligheterna är 4,4 % och 10,8 %. Inför nästa år har nästan alla kommuner i Finland talat om behovet av medelstora eller betydande anpassningsåtgärder. Det finns sparbeting i kommuner av alla storlekar i hela Finland. I varannan kommun finns det ett tryck på att höja kommunalskattesatserna. Trycket på att höja skatten är betydande, eftersom cirka en fjärdedel av kommunerna uppger att höjningstrycket är större än 0,50 procentenheter.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 2

Kommunerna försöker undvika skattehöjningar fram till den sista dag då anpassningsåtgärderna riktar sig till de tjänster som invånarna behöver.

Den effektivaste och snabbaste medicinen när det gäller att minska de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna är statsandelssystemet för kommunal basservice. I det nuvarande systemet ingår den så kallade utjämningen av statsandelarna som beräknas utifrån skatteintäkterna och genom vilket de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna jämnas ut i statsbudgeten. Målet är att för var och en trygga den lagstadgade basservicen oberoende av boningsort genom en skälig skatte- och avgiftsbörda. Av grundlagen följer att regeringen är skyldig att tillgodose detta (principen om finansieringsansvar). Det nuvarande utjämningssystemet för kommunernas statsandelar, som den föregående regeringen som leddes av Samlingspartiet urvattnade i samband med den statsandelsreform som trädde i kraft 2015, är mycket återhållsamt jämfört exempelvis med Sverige. Det är en av de främsta orsakerna till att de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna vidgas. De största regeringspartierna Samlingspartiet och Sannfinländarna har konsekvent motsatt sig kommunernas utjämningssystem av ideologiska skäl. I deras vågskålar finns det ingen plats för människors likställdhet och de tjänster som de behöver.

Regeringen håller på att förnya statsandelssystemet för kommunerna. Det förnyade systemet ska träda i kraft vid ingången av 2026. Regeringen hade för avsikt att lämna ett utkast till reform på remiss i oktober. Regeringen meddelade den 22 oktober 2024 att den kommer att skjuta upp den för kommunerna brådskande och nödvändiga reformen med ett år även om alla utredningar som behövs för reformen enligt våra uppgifter var gjorda och det som återstod var att sända lagutkastet på remiss. Det kan inte vara fråga om annat än att regeringspartierna inte vill äventyra sin framgång i kommunalvalet i april 2025 genom aktualisera en debatt om ett reformförslag som i betydande grad påverkar den kommunala ekonomin. Vi anser att regeringspartierna inte håller sitt löfte till kommunerna – ett kommunförräderi. Med detta trick spelar Samlingspartiets och Sannfinländarnas regering ett motbjudande politiskt spel på bekostnad av dem som behöver kommunal service.

På basis av sakkunnigutfrågningen skär regeringen nästa år ner den allmänna statsandelen till kommunerna med 145 miljoner euro utan att kommunernas uppgifter minskar i motsvarande grad. Samtidigt bryter regeringen sitt löfte om full kompensation för kommunernas nya uppgifter. En sparåtgärd på 37 miljoner euro riktas till finansieringen av arbets- och näringstjänsterna utan att kommunernas skyldigheter lindras med motsvarande belopp.

Regeringen sparar också på integrationen av invandrare genom att överföra en del av kostnadsansvaret på kommunerna. Nästa år blir åtta kommuner tvungna att betala så kallade negativa statsandelar för att de ordnar lagstadgade tjänster. Regeringen har inte gjort något för att förbättra dessa kommuners ställning.

Centerns utskottsgrupp anser att reformen av kommunernas statsandelssystem bör göras med målet att var och en oberoende av boningsort ska ha rätt till lagstadgad basservice med en skälig skatte- och avgiftsbörda. I nästa års budget bör finansieringsunderstödet enligt prövning till kommunerna höjas som ett svar på att kommunernas ekonomiska situation försvårats. Regeringen bör i enlighet med sina löften anvisa full finansiering för kommunernas nya uppgifter och skyldigheter och inte skära ned finansieringen utan motsvarande minskningar av

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 2

skyldigheterna, vilket regeringen nu gör. Regeringen bör följa löftet i sitt regeringsprogram om att minska kommunernas lagstadgade uppgifter och skyldigheter. Regeringen bör sluta med att överföra kostnadsansvaret på kommunerna som en sparåtgärd inom statsfinanserna.

Säkerhetsmyndigheterna bör tryggas tillräcklig finansiering och funktionsförmåga

Säkerhetsläget i Finland är mer utmanande än på länge på grund av förändringar i världspolitiken, cyberhot och narkotikabrottslighet. Säkerhetsmyndigheternas arbete utmanas inte bara av de allt mer omfattande och utmanande uppgifterna utan också av den allmänna höjningen av kostnadsnivån och tyvärr också regeringens sparåtgärder.

Enligt sakkunniga har alla våra säkerhetsmyndigheter (polisen, Skyddspolisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet och nödcentralerna) i olika grad svårigheter med att få finansieringen att räcka till för den ökade arbetsmängden och de allt svårare arbetsuppgifterna.

Regeringens beslut vid budgetförhandlingarna att inom ramen för det så kallade produktivhetsprogrammet rikta stora sparkrav också till alla säkerhetsmyndigheter inom inrikesministeriets förvaltningsområde för åren 2025—2028 hotar redan deras prestationsförmåga. Vi påpekar att produktivhetsprogrammet i praktiken innebär en nedskärning i varje säkerhetsmyndighets basfinansiering. Den ersätts inte av tidsbundna tillägg. Detta förhindrar det långsiktiga utvecklingsarbetet hos säkerhetsmyndigheterna.

De snabba kraven på inbesparingar har redan lett till samarbetsförhandlingar vid åtminstone Skyddspolisen och Räddningsinstitutet i Kuopio, som utbildar brandmän och nödcentraloperatörer. Vid Skyddspolisen är minskningsbehovet rentav 60 årsverken, dvs. var tionde arbetstagare. Inom Gränsbevakningsväsendet kan produktivhetsprogrammet leda till bland annat personalminskningar, stängning av gränsövergångsställen, gallring av behövliga materialanskaffningar samt sparande i bränslekostnaderna. Dessutom uppkommer det vid varje säkerhetsmyndighet utmaningar för personalens ork och välbefinnande i arbetet.

Bakgrunden till finansieringssvårigheterna vid Räddningsinstitutet i Kuopio är regeringens beslut att börja finansiera Helsingfors räddningsskola ur statsbudgeten. Fram till i år finansierades den av Helsingfors stad och utbildade brandmän för huvudstadsregionens behov. En del av den tilläggsfinansiering som reserverats för Räddningsinstitutet i Kuopio styrdes till Helsingfors räddningsskola. Båda utbildningsanordnarna har sin egen administration, även om det minsta man kunde göra är att sammanslå Helsingfors räddningsskola, som är betydligt mindre, med Räddningsinstitutet i Kuopio, och på så sätt spara i administrationskostnaderna.

Vi betonar också att det ökade antalet poliser måste leda till att nya tjänster inrättas också i glesbygden.

Centerns utskottsgrupp anser att säkerhetsfrågorna i Finland bör granskas med tanke på den övergripande säkerheten. Liksom försvarsmakten behöver också de traditionella myndigheterna för den inre säkerheten (polisen, Skyddspolisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet och Nödcentralverket) stabila budgetutsikter. Samma behov finns också i bekämpningen av

Utlåtande FvUU 18/2024 rd Avvikande mening 2

cyberhot. Utifrån utfrågningarna i utskottet befinner sig i synnerhet Skyddspolisen och Gränsbevakningsväsendet i den svåraste situationen.

Betydande besparingar och effektiviseringar kan göras i kostnaderna för mottagningen av flyktingar och asylsökande

I den utgifts- och strukturkartläggning som finansministeriet publicerade den 6 mars 2023 konstateras det att en besparing på cirka 100 miljoner euro kan uppnås genom en reform av mottagningen av flyktingar och asylsökande och effektivisering av uppehållstillståndsförfarandet.

Av de kalkyler över styckkostnaderna som bifogats budgetpropositionen för nästa år kan man sluta sig till att regeringen ännu inte har gjort något åt detta. Minskningen av anslagen har grundat sig på antagandet att antalet personer som flyr kriget i Ukraina minskar.

Centerns utskottsgrupp anser att regeringen i synnerhet i detta ekonomiska läge bör ta finansministeriets bedömning av sparpotentialen på 100 miljoner euro på allvar och effektivisera mottagningstjänsterna till exempel genom att öka inkvarteringen i kommunernas hyresbostäder eller utnyttja privat inkvartering i stället för dyra förläggningar. Regeringens linje verkar vara den motsatta. I årets tredje tilläggsbudgetproposition ber regeringen riksdagen om mer (skuld)pengar för mottagningsutgifter för flyktingar och asylsökande och för betalning av mottagningspenning, eftersom det utdragna kriget i Ukraina leder till att de som beviljats asyl ska flyttas från privat inkvartering till förläggningar med högre kostnader.

Bekämpningen av svart ekonomi måste tas på allvar

Samlingspartiets och Sannfinländarnas regering är den första regeringen under detta årtusende som inte har ett program för bekämpning av svart ekonomi i regeringsprogrammet. I budgeten för i år skar regeringen ned sammanlagt 3,3 miljoner euro från bekämpningen av svart ekonomi, varav 1,9 miljoner euro gällde Skatteförvaltningen.

Efter den offentliga debatten förra vintern ändrade sig regeringen dock och inledde ett programarbete för bekämpning av svart ekonomi i mars 2024. Det har inte anvisats någon särskild finansiering för detta i nästa budget.

Vi anser att bekämpningen av svart ekonomi bör tas på allvar. Svart ekonomi består av brottslig verksamhet som leder till att staten går miste om skatteinkomster och att företag får en ojämlik ställning. Den likgiltighet som regeringen ursprungligen visade undergräver samhällsmoralen.

Bekämpningen av svart ekonomi handlar om att hitta och finna fuskare. Enligt Skatteförvaltningen förekommer det bland annat i plattformsekonomin sådan skatteflykt som en effektiv bekämpning av svart ekonomi kan upptäcka.

Centerns utskottsgrupp betonar att det för bekämpningen av svart ekonomi behövs ett smidigt samarbete mellan skatteförvaltningen, polisen, tullen, åklagarna och domstolarna, och att det måste finnas tillräcklig finansiering för detta. Enligt tidigare års erfarenheter har den

Utlåtande FvUU 18/2024 rd
Avvikande mening 2

tilläggsfinansiering som riktats till bekämpningen gett staten mångfaldiga inkomster. Behovet av öronmärkt tilläggsfinansiering ökar av att regeringens produktivitetsprogram tvingar de ovan nämnda centrala myndigheterna för bekämpning av svart ekonomi att göra betydande besparingar.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

Hanna Räsänen cent
Petri Honkonen cent

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Den kommunala ekonomin

Utiifrån sakkunnigutfrågningen är det ganska klart att enskilda riktlinjer som stärker kommunernas ekonomi inte räcker till för att åstadkomma en neutral sammantagen effekt, eftersom kommunernas inkomster samtidigt är föremål för många nedskärningar i finansieringen och ett flertal linjeval som åtminstone lindrigt försvagar den kommunala ekonomin.

År 2025 är indexhöjningen i fråga om kommunernas statsandelar 3,4 procent och den därav följande ökningen av statsandelen 85 934 000 euro. I enlighet med regeringsprogrammet görs det 2024—2027 i indexhöjningen av statsandelen för kommunal basservice en minskning som motsvarar en procentenhet. År 2025 minskar avdraget statsandelen med 25 275 000 euro.

Minskningen är i praktiken en nedskärning i kommunernas bildningstjänster, eftersom de utgör största delen av kommunernas utgifter. Indexnedskärningen försämrar alltså finansieringsförutsättningarna till exempel för småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet. För kommunernas funktionsförmåga är det ytterst viktigt att statsandelarna inte minskas.

Integration

Ökningen av Finlands befolkning i arbetsför ålder beror på invandring. Det är alltså klart att vi även i fortsättningen kommer att behöva en betydande invandring varje år för att vi ska kunna förändra vår åldersstruktur och få tillräckligt med arbetskraft.

Främjandet av integrationen och arbetskraftsinvandringen kräver dock anslag som regeringen tyvärr skär ned betydligt. Ansvar för ordnandet av tjänsterna övergår från ingången av 2024 till kommunerna med ett underskott på 58 miljoner euro.

Nedskärningen av de kalkylerade ersättningarna hotar kvaliteten på och tillgången till integrationstjänster, vilket i sin tur hotar att leda till att integrationen försvagas och att de samhälleliga problemen ökar. Nedskärningarna inverkar sannolikt också på kommunernas vilja att ta kvotflyktingar. Dessutom försvårar inbesparingar som gäller tolktjänsterna skötseln av invandrarnas ärenden, äventyrar rättssäkerheten och bromsar upp serviceprocessen.

Undersökningar visar att en misslyckad integration kommer att bli dyr för samhället. På längre sikt ökar behovet av dyrare socialservice och utkomststöd till följd av att integrationen misslyckas. Satsningar på integration ökar för sin del invandrarnas möjligheter att få arbete och delta i samhällets verksamhet.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd

Avvikande mening 3

Finansieringen av välfärdsområdena

Välfärdsområdenas generella finansiering ökar med cirka 1,6 miljarder euro, men största delen av finansieringen består av efterhandsjustering, det vill säga finansiering som täcker underskott från tidigare år. Efterhandsjusteringen korrigerar välfärdsområdenas ekonomi för långsamt i efterhand. På grund av den otillräckliga finansieringen är den ekonomiska planeringen besvärlig och välfärdsområdena blir tvungna att minska sin verksamhet.

Enligt sakkunniga finns det en uppenbar risk för att regeringens kalkylerade besparingar inte genomförs fullt ut och med tillräckligt snabb tidtabell och att de således inte leder till faktiska totala besparingar eftersom de förorsakar andra kostnader i stället. Exempelvis beräknas minskningen av den kalkylerade finansieringen till följd av att de förlängda väntetiderna till primärvården generellt leda till en ökning av de övriga kostnaderna i välfärdsområdena. En höjning av klientavgifterna förbättrar däremot inte välfärdsområdenas ekonomi, om motsvarande andel regelbundet dras av på förhand från den finansiering som välfärdsområdena får.

Den centrala delen av finansieringen av välfärdsområdena, välfärdsområdesindexet, har fastställts till 3 procent. Enligt sakkunnigyttrandena motsvarar detta inte den faktiska kostnadsökningen i välfärdsområdena.

Det är ett tydligt värdeval att finansieringen av den offentliga social- och hälsovården stramas åt och att målet för den exceptionella tilläggsfinansiering som i budgeten riktas till branschen är den privata sektorn till exempel när det gäller höjningen av FPA-ersättningar. Vänsterförbundet kan inte stöda den privata sektorn på bekostnad av den offentliga hälso- och sjukvården på detta sätt.

Det är livsviktigt att trygga en tillräcklig finansiering av välfärdsområdena, både med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och för att trygga tjänster som håller god kvalitet. För att balansera finansieringen och verksamheten bör skyldigheten att täcka välfärdsområdenas underskott förlängas till minst fyra år och kostnadsindexet för välfärdsområdena uppdateras så att det bättre motsvarar områdenas faktiska utgifter. Välfärdsområdena bör ges beskattningsrätt så att de kan utveckla sin verksamhet långsiktigt och ansvarsfullt. Det behövs också ändringar i välfärdsområdenas personalpolitik.

Flyktingkvoten

Flyktingkvoten är ett kontrollerat sätt att hjälpa de mest utsatta flyktingarna. Den erbjuder en trygg och nödvändig väg till skydd, och ger möjlighet till en nystart för människor som ofta levt fler år på flyktingläger. Till kvotflyktingar väljs bland annat offer för tortyr, kvinnor som fått utstå våld, personer med funktionsnedsättning och barnfamiljer. Av de kvotflyktingar som Finland tagit emot har ungefär hälften årligen varit barn.

Flyktingkvoten bör höjas från 500 till 2500.

Utlåtande FvUU 18/2024 rd
Avvikande mening 3

Bekämpning av svart ekonomi

Det bortfall som den svarta ekonomin orsakar den offentliga sektorn är stor: enligt olika uppskattningar uppgår den till minst 4—6 miljarder euro. Exempelvis uppgår skattebortfallet till följd av svartjobb till cirka 300—480 miljoner euro i förlorade skatter och socialförsäkringsavgifter. Bekämpningen av den svarta ekonomin förbättrar de offentliga finanserna, minskar skuldsättningen och ökar vårt ekonomisk-politiska svängrum.

Satsningar på bekämpningen av svart ekonomi bör göras inom alla myndighetssektorer. Regeringen har i budgetpropositionen anvisat Polisen anslag för bekämpning av svart ekonomi, men lämnat Tullen och Skatteförvaltningen utan.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

Anna Kontula vänst